

Deze tekst is onderdeel van het werkboek 'Verder in samenwerking'.

In het werkboek vind je 12 thema's om de samenwerking tussen mantelzorgers en medewerkers te versterken. Alle inhoud is gebaseerd op ervaringen van deelnemers aan het programma 'In voor Mantelzorg'.

Mantelzorgers bieden op allerlei manieren zorg en ondersteuning. Ze zijn daarom een vanzelfsprekend en belangrijk onderdeel van het leven van de cliënt. Samen met de cliënt en mantelzorgers bespreek je hoe zij hun leven zoveel mogelijk kunnen invullen zoals zij wensen. Die afspraken worden vastgelegd in een plan of dossier. In dit werkboek spreken wij over het zorgleefplan. Soms wordt het ook wel ondersteuningsplan of zorgdossier genoemd.

WAT IS HET BELANG?

Mantelzorgers zijn vaak onmisbaar voor de cliënt. Zij kennen de cliënt meestal al lang, zijn vertrouwd met hem en zorgen ervoor dat hij zoveel mogelijk het leven kan leiden dat hij wil. Daarom zijn mantelzorgers ook een belangrijke partner voor medewerkers. In het zorgleefplan kunnen de visie en bijdrage van mantelzorgers dan ook niet ontbreken. Zo heb je zicht op wat de mantelzorger doet, benut je zijn (ervarings)kennis, weet je waar behoefte is aan nieuwe kennis en vaardigheden en wanneer ondersteuning nodig is om overbelasting te voorkomen.

HOE PAK JE HET AAN?

UIT DE PRAKTIJK

'Twee jaar terug hielden we multidisciplinair overleggen over bewoners op mijn werkkamer. Zonder bewoner of familielid. Een zakelijk overleg in een onpersoonlijke omgeving. Sinds een jaar organiseer ik het in het appartement van de bewoner. De bewoner is erbij en ook de mantelzorgers. Je merkt dat de bewoner veel opener is en het gesprek daardoor veel waardevoller wordt. Wij leggen in zo'n gesprek ook uit wat er verandert. En vaak roept een mantelzorger dan: oh, maar dat wil ik best doen.'

Zorgpalet Baarn-Soest (tegenwoordig Lyvore), ouderenzorg

MEER INFORMATIE

- [Zorg voor beter, thema Zorgleefplan](#)
Website van Vilans in samenwerking met onder meer V&VN over de bespreking van het zorgleefplan.
- [Zorgleefplanwijzer, thema Samenwerken met mantelzorgers](#)
Website van V&VN met thema over hoe samen te werken met mantelzorgers rondom het zorgleefplan.

Hoe pak je het aan?

Of de mantelzorgers aanwezig is bij het zorgleefplangesprek verschilt per situatie. In complexe gevallen is de betrokkenheid van mantelzorgers meer vanzelfsprekend dan wanneer de cliënt weinig ondersteuning nodig heeft. Ook hebben niet alle cliënten en mantelzorgers dezelfde behoeften in de manier waarop ze betrokken en ondersteund willen worden. Daar kun je bij aansluiten. Het zorgleefplan is niet statisch, maar wordt op basis van verandering van de situatie van cliënt en mantelzorgers tussentijds bijgesteld. Het is belangrijk dat deze wijzigingen in afstemming met cliënt en mantelzorgers plaatsvinden.

HOE BETREK JE MANTELZORGERS?

1. Vraag de cliënt of hij wil dat de mantelzorgers aanwezig is bij het gesprek.
2. Bespreek met de cliënt en de mantelzorgers wat hun wensen en mogelijkheden zijn in de zorg en ondersteuning.
3. Vraag de mantelzorgers naar diens ervaringen en expertise en bespreek of de mantelzorgers zelf behoefte heeft aan ondersteuning.
4. Leg de afspraken vast en bespreek regelmatig de voortgang met de cliënt en met de mantelzorgers.

TIPS

'Neem er de tijd voor, in dialoog met cliënt en mantelzorgers. Hoe willen zij het? Wat kunnen wij bieden? Zorg ervoor dat je elkaars motivatie helder krijgt.'

ISZ de Brug, ouderenzorg

'Geef aan waarom aanwezigheid van de mantelzorgers gewenst is:

- twee weten meer dan één,
- beter aansluiten bij de zorg van de cliënt,
- aandacht voor vragen en behoeften van de mantelzorgers.

'Plan tijdig een afspraak in, wees flexibel in de tijden waarop het overleg kan plaatsvinden.'

Vilente, ouderenzorg

Erkenning van de mantelzorgers

Suus
Suus van den Akker

UITSPREKEN EN TOETSEN VAN VERWACHTINGEN

Als medewerker in de zorg kun je bepaalde werkzaamheden uitvoeren en andere niet (meer). Het is van belang om in het gesprek over het zorgleefplan duidelijkheid te bieden. Bespreek wat er van de cliënt en diens omgeving zelf verwacht wordt en wat ze van jou kunnen verwachten. Ga na wat de verwachtingen van de cliënt en mantelzorger zelf zijn en hoe je gezamenlijk goede zorg en ondersteuning kunt bieden. Adviseer over mogelijkheden om ondersteuning te vergroten vanuit het netwerk en de buurt, door het inschakelen van welzijns- en vrijwilligersorganisaties of betaalde dienstverlening. Nodig in een woonzorgvoorziening mantelzorgers en andere bekenden uit het netwerk uit en vraag hen deel te nemen aan activiteiten. Tips over hoe je het gesprek hierover voert, lees je bij het thema [Goed in Gesprek](#).

VOORKOMEN EN TEGENGAAN VAN OVERBELASTING

Het is belangrijk om in het zorgleefplan ook aandacht te hebben voor de mogelijke overbelasting van de mantelzorger en te bekijken of de mantelzorger ondersteuning nodig heeft. Vaak is de contactpersoon niet de enige die betrokken is bij de zorg en ondersteuning van de cliënt. Ga na of er bekenden in het sociale netwerk zijn die kunnen bijdragen aan de zorg en ondersteuning. Lees er meer over bij het thema [Oog voor het sociale netwerk](#). Maak ook gebruik en een van de [tools](#) die inzicht geven in overbelasting van mantelzorgers.

TOOLS

- [Gespreksleidraad](#)
ISZ De Burg gebruikt een gespreksleidraad bij de bespreking van het zorgleefplan om te inventariseren wat mantelzorgers kunnen doen.
- [Stroomdiagram Mantelzorgers en het zorgleefplan: wanneer en hoe?](#)
Het stroomdiagram helpt bij het keuzes maken rond het betrekken van mantelzorgers en het gesprek over de zorg en ondersteuning.
- [Voorbeeldvragen voor gesprek over zorgleefplan](#)
Vragenlijst als input voor het zorgleefplan - ontwikkeld door Interakt Contour.
- [Triadekaart](#)
Om samen met cliënt en mantelzorger in gesprek te gaan over zorg en ondersteuning (gebruikt door Promens Care, ontwikkeld door Ypsilon voor de Ggz).

WAT HELPT?

- Realiseer je dat de cliënt de eigenaar is van het zorgleefplan. Hij heeft het laatste woord over wat er opgeschreven wordt. Met instemming van de cliënt mag de mantelzorg(er) het zorgleefplan inkijken.
Meer informatie www.zorgleefplanwijzer.nl
- Geef cliënt en mantelzorg(er) de mogelijkheid om zelf het zorgleefplan op te stellen en/of aan te vullen.
- Zorg dat de mantelzorg(er) ook het Elektronisch Cliëntendossier (ECD) kan inkijken als de cliënt daarmee akkoord gaat.
- Weet wat het beleid is in je organisatie over het verlenen van zorg door mantelzorg(er)s. Lees meer er meer over bij het thema [Grenzen verkennen](#).
- Overleg met je teamleden, leidinggevende, teamcoach en/of opleidingscoördinator of je training kunt krijgen in het voeren van gesprekken over het zorgleefplan met cliënt en mantelzorg(er).
- Betrek mantelzorgers bij het Multidisciplinair Overleg (MDO).
- Bij vragen verwijzen naar [lokaal of regionaal steunpunt mantelzorg](#).

TER INSPIRATIE

- **[Mantelzorg in het zorg\(leef\)plan](#)**
Het formulier Mantelzorgondersteuning helpt (wijk)verpleegkundigen om een gesprek met de mantelzorg(er) te voeren over de zorg die zij bieden. Het formulier geeft inzicht in de impact van de zorg op het leven van de mantelzorgers in de palliatieve zorgfase. Expertisecentrum Mantelzorg en IKZ, 2014.
- **[Samenwerken met mantelzorgers: zo werkt het!](#)**
Toolkit voor medewerkers in de thuiszorg. Expertisecentrum Mantelzorg en V&VN, 2015.

